

Kristian Myrseth

Nok er nok: Putins oppgjør med Vesten

Bacheloroppgave i Historie

Veileder: Tore T. Petersen

Mai 2021

Kristian Myrseth

Nok er nok: Putins oppgjør med Vesten

Bacheloroppgave i Historie
Veileder: Tore T. Petersen
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske og klassiske studier

Innhold

Introduksjon	2
Unipolaritet vs. multipolaritet	3
Putin om internasjonal sikkerhet	4
En unipolar verden.....	4
Illegitim bruk av voldsmakt.....	5
NATO-utvidelse	6
Bush-administrasjonen om internasjonal sikkerhet.....	8
En unipolar verden.....	8
Afghanistan og Irak	10
NATO	11
Ingen reaksjon er en reaksjon.....	14
Putin før 2007.....	17
En konstant eller et skille?.....	22
Konklusjoner	26
Kildevurdering	28
Kilder.....	29

Introduksjon

Det kan argumenteres for at russisk-amerikanske relasjoner ikke har vært på et lavere punkt enn i dag siden den kalde krigen. Mengden kommunikasjon mellom Øst og Vest er betydelig lavere enn på tidlig 2000-tallet. NATO gjennomfører enorme årlige øvelser i de europeiske NATO landene, og Russland hadde nylig en massiv øvelse på grensen til Ukraina. Videre fortsetter Russland å utvide våpenkapasiteten sin, i ett ønske om å ha kapabiliteten til å penetrere NATOs anti-ballistisk missilskjold i Europa. I 2014 annekterte Russland Krimhalvøya, og det er blitt påvist russisk involvering i det amerikanske 2016 valget, ikke at det ser ut til å ha hatt noen avgjørende påvirkning. Hvordan endte vi opp her? Vi skal her undersøke om vi kan presentere en mulig forklaring. Denne oppgaven skal se på kritikk levert av russiske president Vladimir Putin gjennom sin tale ved Den Internasjonale Sikkerhetskonferansen i München i 2007. Vi skal undersøke om denne talen vekket noen reaksjon av den daværende Bush-administrasjonen, og hvorvidt denne talen kan signalisere et drastisk skille i Putins holdning til USA og Vesten. Vi kommer til å benytte oss av en rekke kilder for å undersøke dette, hovedsakelig transkriptet av Putin sin tale, og en rekke memoarer av sentrale figurer fra den daværende Bush-administrasjonen.

Det er lagt spesielt vekt på memoarer av individer som sitt primære felt var utenrikspolitikk, eller som gjennom sin nærhet til George W. Bush hadde en rolle i sentrale utenrikspolitiske avgjørelser. Tidligere *'5th United States Ambassador to Russia'* William Burns, tidligere *'20th United States National Security Advisor'* og *'66th United States Secretary of State'* Condoleezza Rice, tidligere *'7th United States Ambassador to Russia'* Michael McFaul, tidligere *'21st United States Secretary of Defense'* Donald Rumsfeld, tidligere *'46th Vice President of the United States'* Dick Cheney og tidligere *'43rd President of the United States'* George W. Bush vil være sentrale individer for denne undersøkelsen. Først skal vi altså ta for oss Putin sin tale, ved å se på Putins kritikk av gitte utenrikspolitiske handlinger og sammenligne dette med den sittende Bush-administrasjonens tanker om disse handlingene. Deretter skal vi undersøke hva slags reaksjoner Putin sin tale vekket blant medlemmer av Bush-administrasjonen, ved å se på hvordan medlemmene beskriver 2007 talen i memoarene sine. Til slutt skal vi drøfte hvorvidt bruddet mellom Russland og Vesten forekom som et resultat av en endring i Putins oppfattelse av USA og Vesten.

Unipolaritet vs. multipolaritet

Før vi tar for oss Putin sin tale, er det nødvendig å gjøre oss kjent med noen begreper. Disse vil ruste oss til å bedre forstå Putins kritikk. Innen studiet av internasjonale relasjoner, benytter en seg av begrepet polaritet. Dette omfavner de ulike måtene makt distribueres innenfor systemet de internasjonale relasjonene finner sted i. En differensierer gjerne mellom tre ulike systemer. Disse er multipolaritet, bipolaritet, og unipolaritet. Disse begrepene referere ikke kun til teoretiske konsepter, men konkrete historiske perioder hvor internasjonale relasjoner fungerte på visse måter. Først har vi multipolaritet, som kjennetegnes av at det eksisterer tre eller flere relativt sammenlignbare stormakter på den internasjonale arenaen. Dette har funnet sted utallige ganger opp gjennom historien, men er spesielt gjenkjennelig i perioden ledende opp mot første verdenskrig. På dette tidspunktet ville Tyskland, Storbritannia, Frankrike, Russland og USA, bare for å nevne noen, kunne regnes som relativt sammenlignbare stormakter. Dette vedvarte frem til slutten av andre verdenskrig.

En multipolar orden kjennetegnes av rivaliserende blokker av skiftende allianser. Eksempelvis Trippelententen versus Sentralmaktene, og De Allierte versus Aksemaktene. Kort tid etter andre verdenskrig var over ble det tydelig at det gjensto to overlegne supermakter, sammenlignet med de tidligere stormaktene. Disse var USA og Sovjetunionen. En bipolar verden kjennetegnes nettopp av at to stater er betydelig mektigere enn noen andre internasjonale deltagere. Dette førte til den kalde krigen. En ideologisk, økonomisk og geopolitisk konflikt mellom Sovjetunionen og USA, preget av sanksjoner og proxy-kriger. Dette endte til slutt med oppløsningen av Sovjetunionen i slutten av 1991. Det gjensto nå en supermakt igjen i verden, USA. Dette begynner perioden med unipolaritet som en kan argumentere for har vart til den dag i dag. Unipolaritet er altså strukturen som oppstår når en stats evne til å utøve makt er for stor til å motstride. Under en slik orden, finner stater det ofte i sin interesse å støtte opp under supermakten, men det er supermakten som har makten til å inkludere eller ekskludere.¹

Det er her Putins tale blir relevant for oss. For i sin tale uttrykker Putin sterkt misnøye til nettopp den unipolare ordenen. Denne teksten skal ta utgangspunkt i hva som i Russland ble oppfattet som en ikonisk tale. Denne talen fant sted i München, under Den Internasjonale Sikkerhetskonferanse. Slik beskriver Den Internasjonale Sikkerhetskonferansen i Münchens (MSC) seg selv i sin «Om oss»-seksjon: «The Munich Security Conference is the world's

¹ Wohlforth W. C. 1999. The Stability of a Unipolar World. *International Security*. 21:1 s. 5-41. <https://doi.org/10.1162/016228899560031> s. 9.

leading forum for debating international security policy. It is a venue for diplomatic initiatives to address the world's most pressing security concerns».² MSC inviterer hvert år flere hundre av hva de anser som «high-profile and senior decision-makers» og «thought-leaders» fra verden over. Dette inkluderer blant annet statsoverhoder, ministre fra ulike regjeringer, og ledende figurer innen ikke-statlige organisasjoner. Temaet er som beskrevet, internasjonal sikkerhetspolitikk. Her talte Putin i 2007. Russere oppfattet det som at Putin satte ned foten for russiske interesser, og påpekte hyklersk oppførsel av vesten, spesielt USA. Hvorvidt Putins kritikk er legitim, vil ikke være denne oppgavens fokus.

Putin om internasjonal sikkerhet

I sin halvtime lange tale, rekker Putin å legge frem en ekstensiv kritikk av USA. En omfattende undersøkelse av selve talen, har potensialet til å være en oppgave i seg selv. Dette fører til at vi må begrense oss noe. Hensikten bak denne teksten er som nevnt å undersøke om Putins tale signaliserer et at det forekom et skifte i hans holdning til USA og Vesten. Vi skal først se på hvordan Bush-administrasjonen reagerte på talen. Dette tar utgangspunkt i at det er noe i talen som er en reaksjon verdig. Fremfor en omfattende gjennomgang av talen, skal vi dele Putins kritikk i tre kategorier. Først har vi Putins kritikk til amerikansk håndhevelse av en unipolar verden. Deretter skal vi se på Putins kritikk av hva han anser som vestens illegitime bruk av voldsmakt. Til slutt kommer Putins kritikk av NATO-utvidelse.

En unipolar verden

Allerede i begynnelsen av sin tale gjøres det klart at dette har potensialet til å bli en kontroversiell tale. Putin starter med å takke for invitasjonen til MSC, og for sin mulighet til å tale. Dette følger han opp med følgende sitat:

«This conference's structure allows me to avoid excessive politeness and the need to speak in roundabout, pleasant but empty diplomatic terms. This conference's format will allow me to say what I really think about international security problems. And if my comments seem unduly polemical, pointed or inexact to our colleagues, then I would ask you not to get angry with me. After all, this is only a conference».³

Det gjøres altså tydelig, gjennom å velge å bruke tid på dette, at han har ingen intensjon om å bry seg om høfligheter, og at han trolig vil fornærme. Han begynner med en kort historieleksjon, om den kalde krigen og hvordan den kalde krigen, som alle andre kriger, etterlater ubrukt ammunisjon. Men poengterer at denne gangen besto ammunisjonen av ideologiske stereotyper.

² Munich Security Conference. (08.04.21). *About the Munich Security Conference*. MSC.

<https://securityconference.org/en/about-us/about-the-msc/>

³ Putin V. V. 2007. *the Munich Speech*. Kremlin. <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>

Å nevne dette kan være ett forsøk på å presisere at Russland ikke er Sovjetunionen, noe som er viktig for poenger som legges frem senere. Nå kommer den første reelle kritikken. Putin legger frem at den idealiserte ideen om en unipolar verden foreslått etter den kalde krigen aldri fant sted. For hva en unipolar verden betyr i Putins øyne, er et system preget av ett senter av autoritet, ett senter av voldsmakt, og ett senter for avgjørelsestaking. Til tross for at det ikke sies konkret, er det ikke urimelig å anta at Putin snakker om USA i dette tilfellet.⁴

Videre mener Putin at denne ordningen på ingen måte er demokratisk, og påpeker hva han anser som en hyklersk holdning til demokratiske idealer av vesten: «Incidentally, Russia – we – are constantly being taught about democracy. But for some reason those who teach us do not want to learn themselves».⁵ Det kan virke noe ironisk for oss med kunnskapen vi har om Russland i dag, men Putin fortsatte med å kritisere den unipolare verden på et moralsk grunnlag. Han sa at det finnes ingen moralsk grunnlag for en slik verdensordning, og grunnet i dette er ikke bare ordningen uakseptabel, men også umulig. Denne umuligheten stammer fra prinsipper etablert tidligere i teksten vår om noen av konsekvensene til en unipolar verden. En supermakt har i stor grad evnen til å avgjøre hvem som skal inkluderes, og hvem som skal ekskluderes. Det virker som argumentet til Putin er at siden ordningen er umoralsk, vil det være stater som stiller seg imot, disse vil på grunn av sin motstand ekskluderes, noe som videre forverrer relasjonene mellom disse statene og supermakten. Denne ideen utvikles nemlig ytterligere senere i talen, hvor han snakker om frykten en unipolar verden innpoder i stater verden over.⁶

Illegitim bruk av voldsmakt

Putin hever og et retorisk spørsmål, hvor han spør hva denne unipolare ordningen har medført. Det har ifølge Putin medført flere ensidige, og illegitime bruk av voldsmakt. Ettersom Putin kritiserer en unipolar verdensordning med USA som supermakten, er det rimelig å anta at Putin i dette tilfellet omtaler de amerikanske krigene mot Afghanistan (2001 – i dag) og Irak (2003 – 2011). Han er rask til å følge dette opp med en påstand om at betydelig mange flere har dødd som resultat av konfliktene enn det gjorde før konfliktene. Resultatet av denne hyppige bruken av enorm makt, sammen med at andre anser denne makten som illegitim og eller umoralsk, sier han vil føre til permanente konflikter hvor politiske enigheter ikke vil nås. I Afghanistan tilfellet kan en argumentere for at han hadde rett om dette.⁷

⁴ Putin V. V. 2007.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

Videre mener han at vi er vitne til en større og større forakt av de grunnleggende prinsippene til internasjonal lov. Det er her han for første gang i talen nevner USA ved navn:

«And independent legal norms are, as a matter of fact, coming increasingly closer to one state's legal system. One state and, of course, first and foremost the United States, has overstepped its national borders in every way. This is visible in the economic, political, cultural and educational policies it imposes on other nations».⁸

Her kommer vi tilbake til frykten vi omtalte tidligere. Dersom internasjonal lov blir en forlengelse av supermaktens maktutøvelse, vil ikke stater kunne regne med at internasjonal lov vil beskytte dem fra supermakten. Dette knytter Putin deretter direkte opp mot våpenkappløp. Dersom en ikke kan stole på internasjonal lov til å beskytte seg, og en er ekskludert av supermakten av økonomiske, politiske eller kulturelle årsaker, er en nødt til å finne andre metoder for beskyttelse. En av disse metodene, er utviklingen av atomvåpen. Her virker det altså som at Putin også forsøker å skyld på USA, for Nord-Koreas, Indias, Pakistans og Israels anskaffelse av atomvåpen og Iran og Irak sine forsøk på utvikling av det.

NATO-utvidelse

Det siste vi skal se på her er hvordan Putin beskriver hva han oppfatter som en aggressiv politikk ført av USA gjennom NATO. Han forsøker først å forsvare seg selv og Russland, ved å besvare noen spørsmål som kunne blitt hevet mot han. Først ønsker han å forsikre om at den russiske hæren som befant seg i Georgia på dette tidspunktet, var på vei hjem, og at problemene Russland hadde i Georgia var løst. Dette ville vise seg å være feil, ettersom vi i 2008 så Krigen i Sør-Ossetia. Videre ønsket han å berolige salen med hensyn til situasjonen i Moldova. Hvor Putin hevdet av 1 500 tjenestemenn kun befant seg i Moldova for å forsvare krigsmateriell etterlatt etter Sovjetunionens oppløsning. Vi ser altså at Putin aktivt tar steg for å unngå å virke hylersk. Hvorvidt dette var vellykket, er opp til spekulasjon.⁹

Etter disse forsikringene, gjøres det tydelig at Putin oppfatter USA og NATO som den aggraverende parten. Han bringer opp hva han parafasert referer til som de «såkalte fleksible frontlinje basene» USA bygger i sine medlemsland. Gjennom utbyggingen av disse basene har dermed NATO satt sine styrker direkte på grensen til Russland. Hvorvidt disse basene, som ifølge Putin holder 5 000 mann hver, er en reell trussel er opp til diskusjon. Det er derimot tydelig at Putin ønsker å fremstille det slikt, og tar en slags offerrolle ovenfor NATO. NATO begrunnet til dels medlemskapet til Østeuropeiske stater som Polen, Tsjekkia og Ungarn i at

⁸ Putin V. V. 2007.

⁹ Ibid.

dette ville støtte overgangen fra mer autoritære planøkonomier, til demokratiske markedsliberale stater. NATO skulle ikke lenger kun være en forsvarsallianse, men ett mer politisk organ. Dette stille Putin seg imot, og hevder utvidelse ikke har noe med moderniseringen av alliansen å gjøre. Russland oppfatter utvidelsen som en seriøs provokasjon, noe som reduserer tillitt til USA, og som svekker europeisk sikkerhet i sin helhet.

Videre bringer han opp det russere oppfatter som vestens brutte løfte angående NATO-utvidelse. Russland protesterte i 1999 ved inkluderingen av Tsjekkia, Polen og Ungarn, og igjen i 2004 ved inkluderingen av Bulgaria, Estland, Latvia, Litauen, Romania, og Slovenia, med utgangspunkt i løfter gitt til Gorbatsjov før Berlin-muren ble revet.

«I would like to quote the speech of NATO General Secretary Mr Woerner in Brussels on 17 May 1990. He said at the time that: “the fact that we are ready not to place a NATO army outside of German territory gives the Soviet Union a firm security guarantee”. Where are these guarantees?»¹⁰

Løfte gikk ut på at ved en tysk gjenforening, skulle ikke NATO utvide seg øst for det daværende Øst-Tyskland. NATO nektet lenge for at noe slikt løfte ble gitt, og at samtaler om dette i det heletatt fant sted. Dette ble motbevist i 2017, når klassifiserte dokumenter ble offentliggjort. Alt i alt er det 30 dokumenter som peker til forsikringer gitt om fraværet av NATO-utvidelse. Dette er ikke hovedtematikken for denne oppgaven, så fremfor å vedlegge alle 30 dokumentene velger jeg å referere til et innlegg av National Security Archive (NSA), som går gjennom dette i dybde, med alle dokumenter tilgjengelig.¹¹ NATO har senere gått tilbake på dette, og utaler seg om saken som følgende på sin offisielle nettside:

«NATO Allies take decisions by consensus and these are recorded. There is no record of any such decision having been taken by NATO. Personal assurances from individual leaders cannot replace Alliance consensus and do not constitute formal NATO agreement».¹²

Det vektlegges at her at det aldri ble tatt noen konsensusbasert avgjørelse i NATO, som er korrekt. Men det svekker tillitten til intensjonene deres noe, som er hva det virker som Putin ønsker å poengtere. Som presisert tidligere hevder han at utvidelsen av NATO ikke har noe med en modernisering av alliansen og gjøre, og han spør så hvem denne aggresjonen er rettet mot om ikke Russland.¹³

¹⁰ Putin V. V. 2007.

¹¹ Savranskaya, S. & Blanton, T. (12.12.17). *NATO Expansion: What Gorbachev Heard*. National Security Archive. https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/russia-programs/2017-12-12/nato-expansion-what-gorbachev-heard-western-leaders-early#_edn1

¹² North Atlantic Treaty Organization. (09.08.19). NATO-Russia relations: the facts. NATO. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm#cl303

¹³ Putin V. V. 2007.

Bush-administrasjonen om internasjonal sikkerhet

En unipolar verden

Vi har nå gjennomgått de tre kategoriene av kritikk valgt for å illustrere motstanden Putin tar mot USA. Før vi ser på hva slags reaksjon dette vekket i Bush-administrasjonen, vil det være nyttig forstå hvorfor talen i det heletatt er en reaksjon verdig. Vi skal derfor benytte oss av en rekke memoarer for å få en sans for administrasjonens forståelse av de ulike sakene brakt fram under talen. Første av disse vil være ideen om en unipolar verden. Hva var Bush-administrasjonens forhold til dette konseptet. Først vil skal vi se på noen uttalelser fra William Burns, nåværende CIA-direktør, og tidligere ambassadør til Russland fra 2005-2008. I sin bok *The Back Channel: American Diplomacy in a Disordered World*, er noe av det først Burns velger å omtale, USAs forhold til unipolaritet. Han minnes hva han anser som høydepunktet for amerikansk utenrikspolitisk makt, Madridkonferansen i 1991. Her møttes representative fra Isreal, Palestinerne, USA, Sovjetunionen og andre involverte stater i Midtøsten.¹⁴

Han hevder at her møttes de alle, ikke nødvendigvis av et felles ønske om fred i regionen, men av en respekt for USA. USA hadde nylig beseiret Saddam Hussein, og Tyskland var nylig gjenforent. Fra denne dagen av, bevegde stater seg imot USAs «seirende» tankegang om demokrati og fri markedsliberalisme. Stormaktsrivaleriet lå for det meste bak en. Russland lå flat, og China var ikke enda klar til å vende seg utover. Globalisering fortsatte for fullt, handel og investering, informasjonsspredning og teknologi, alt i alt så det ut som en kommende gullalder for menneskelig fremgang. Noe Burns velger å referere til som '*Pax Americana*'. Dette er ett noe interessant ordvalg, ettersom de nærmeste andre eksemplene referer til store imperier, type '*Pax Romana*' og '*Pax Britannica*'. Videre beskriver han hvordan han oppfattet datidens holdning til amerikansk unipolaritet:

«The question at the time was not whether America should seize the unipolar moment, but how and to what end. Should the United States use its unmatched strength to extend American global dominance? Or, rather than unilaterally draw and dominate the contours of a new world order, should it instead lead with diplomacy to shape and order in which old rivals had a place, and emerging powers had a stake?»¹⁵

Det var ifølge Burns altså aldri noen debatt engang om USA skulle ta en ledende rolle i verdenspolitikken. Spørsmålet gikk kun på hvordan dette lederskapet skulle se ut. Det ville vi få se senere, når et utkast av dokumentet '*Defense Planning: Guidance FY 1994-1999*' ble lekket til The New York Times i 1992. Innholdet i dokumentet er også blitt kjent som Wolfowitz

¹⁴ Burns, W., J. 2019. *The Back Channel: American Diplomacy in a Disordered World*. Hurst & Co. Ltd. s. 3.

¹⁵ Ibid. s. 4.

doktrinen. Dette dokumentet ble sterkt kritisert i sin tid for de imperialistiske implikasjonene uttrykt. Dokumentet beskriver hvordan USA burde vise lederskap slik at potensielle konkurrenter ikke skal kunne forfølge deres legitime interesser.¹⁶ Dokumentet uttrykker også hvordan USA burde respektere interessene til avanserte industrialiserte nasjoner, for at disse nasjonene ikke skal ønske å utfordre amerikansk lederskap.¹⁷ Videre forklares det også at USA, sammen med allierte, burde avskrekke nasjoner fra å i det heletatt ønske større regionale eller globale roller.¹⁸

Dette ble som allerede nevnt sterkt kritisert for hva folk anså som imperialistiske implikasjoner. Dokumentet skal etter dette ha blitt skrevet om under direkte oppsyn av Dick Cheney. Deler av det nye dokumentet skal ha blitt hva som i senere tid har blitt kalt Bush doktrinen. I sin memoar *Desision Points*, beskriver George W. Bush Bush-doktrinen som følgende:

1. "Make no distinction between the terrorists and the nations that harbor them – and hold both to account."¹⁹
2. "Take the fight to the enemy overseas before they can attack us again here at home."²⁰
3. "Confront threats before they fully materialize."²¹
4. "Advance liberty and hope as an alternative to the enemy's ideology of repression and fear."²²

Denne tankegangen utviklet Bush-administrasjonen etter 11. september 2001. Den går ikke fullt så langt som Wolfowitz doktrinen, men en kan se gjenkjennelige trekk. Etter å ha sett på Burns' beskrivelse av amerikansk holdninger etter Sovjetunionens fall, Wolfowitz doktrinens imperialistiske implikasjoner, og Bush-doktrinens mildere, forsvarsorienterte utgangspunkt, ser det ut til at vi kan konkludere at Bush-administrasjonen hadde et syn på unipolaritet som skilte seg vidt fra beskrivelsen Putin ga i 2007.

¹⁶ Khalilzad, Z. 1992. *Defense Planning: Guidance FY 1994-1999*. The National Archives and Records Administration. <https://www.archives.gov/files/declassification/iscap/pdf/2008-003-docs1-12.pdf> s. 44.

¹⁷ Ibid. s. 44.

¹⁸ Ibid. s. 44.

¹⁹ Bush, G., W. 2010. *Decision Points*. Crown Publishers. s. 396.

²⁰ Ibid. s. 396.

²¹ Ibid. s. 396.

²² Ibid. s. 397.

Afghanistan og Irak

Det neste som Putin kritiserte USA for, var som gjennomgått, illegitim bruk av voldsmakt. Han argumenterte for at den unipolar verdensorden, sammen med presedensen illegitim voldsmakt setter, innstiller frykt i stater som sier seg uenig i USAs lederskap. Det ble aldri direkte sagt i talen til Putin, men vi kan gå ut ifra at når Putin omtaler illegitim bruk av voldsmakt, referer han trolig til invasjonene av Afghanistan og Irak. For at dette skal ha vekket noen reaksjon hos Bush-administrasjonen, forutsettes det til en viss grad at administrasjonen har et ulikt syn på handlingsforløpet. Før vi ser på Bush sine egne beskrivelser av motivasjonen bak invasjonene, skal vi se på hvordan tidligere utenriksminister Condoleezza Rice beskriver tankesettet bak krigen mot terror i sin memoar *No Higher Honor*.

«Was it a broad war against any terrorist group, no matter what its origin or justification, or was the enemy limited to al Qaeda and its affiliates? ... In the end we held to a more expansive view, focusing on terrorists with global reach who threatened our way of life and that of our friends and allies».²³

Putin fremstiller voldsmakten benyttet av USA som illegitim, og til dels unødvendig. Han vektlegger antallet døde, sammenlignet med situasjonen før invasjonen. Det kan virke som Putin mener det var en ikke-proporsjonal respons fra USA sin side. Dette ser vi ikke var oppfatningen til Rice. De anså terroristene som var i stand til å gjennomføre terrorangrepet 11. september som en trussel mot levesettet vesten verdsetter, hva enn de mente dette innebærer.²⁴ Videre forklarer Rice intensjonen bak krigen mot terror slik: «We believed that we had to discredit terrorism as a weapon, with no exceptions. There would be no carve-out for ‘*freedom fighters*.’ No cause could justify the use of terror».²⁵

Når det kommer til invasjonen av Irak, er saken annerledes. Krigen ble ført for å drive Saddam Hussain fra makten, og frata Irak masseødeleggelsesvåpen som var trodd å befinne seg der. Det ble tydelig etter krigen at Irak ikke var i besittelse av masseødeleggelsesvåpen, men Rice legger frem grunnlaget for hvorfor de tok utgangspunkt i at det befant seg der. Først av alt, så har vi kjennskap til hva slags materialer og utstyr som er nødvendig for å produsere ulike våpen. Enten om dette er biologiske, kjemiske eller atomvåpen. FN vedtok å forby Irak fra å importere visse materialer som blir assosiert med slik våpenproduksjon, noe Saddam Hussein ignorerte. Videre er spørsmålet om Irak hadde den intellektuelle kapasiteten til å lage slike våpen. Det tok de utgangspunkt i at de hadde, ettersom vitenskapsmennene som hadde produsert slike våpen for Saddam før den første gulf krigen fremdeles jobbet med regjeringen.

²³ Rice, C. 2011. *No Higher Honor*. Crown Publishers. s. 98.

²⁴ Ibid. s. 98.

²⁵ Ibid. s. 99.

Så kommer spørsmålet om infrastruktur og laboratorier. Her kunne det ikke ta noen hard avgjørelse for eller imot. Det eneste Bush-administrasjonen hadde å jobbe med var satellittbilder, og alt de visste var at nye fasiliteter dukket opp regelmessig, som sin intensjon var ukjent.²⁶ Til slutt har vi motiv. Hadde landet insentivet til å produsere masseødeleggelsesvåpen? Ettersom Saddam hadde produsert og benyttet seg av masseødeleggelsesvåpen tidligere, ble dette tatt som en selvfølge.²⁷

Beskrivelsen gitt av Condoleezza Rice i *No Higher Honor*, setter ordleggelsen til George W. Bush i *Decision Points* i perspektiv. Han har blitt kritisert for noen av uttalene sine angående krigen, og vi ser han presentere et sterkt syn i memoaren sin. Han sammenligner seg med Lincolns krig mot sørstatene, og omtaler den som «a necessary and noble cause».²⁸ Han hevder også at «Removing al Qaeda's safe haven in Afghanistan was essential to protecting the American people... We acted out of necessity and self-defense, not revenge».²⁹ Om invasjonen om Irak skriver han følgende:

«But after the nightmare of 9/11, I had vowed to do what was necessary to protect the country. Letting a sworn enemy of America refuse to account for his weapons of mass destruction was a risk I could not afford to take».³⁰

Dersom vi ser disse uttalelsene gjennom utgangspunktet presentert av Condoleezza Rice, virker det ikke helt urimelig. Når det kommer til Afghanistan; Dersom det var en oppriktig frykt for at 11. september var begynnelsen på noe større, og at det amerikanske levesettet var truet, kan det ha vært rett av George W. Bush å mene det han gjorde. Når det kommer til Irak, var situasjonen svært vanskelig. Som beskrevet av Condoleezza Rice var slutningen tatt god gjennomtenkt og begrunnet. Det er altså tydelig at oppfatningen til Bush-administrasjonen står stikk imot Putin sin oppfatning av invasjonene av Afghanistan og Irak.

NATO

Det siste av kritikk vi gikk gjennom var Putins oppfattelse av NATO-utvidelsen. Putin bringer opp hva han referer til som «fleksible frontlinje baser». Dette er militærbaser som utbygges i flere av NATOs medlemsland, som bemanner opp til 5 000 soldater. Disse basene vedlikeholdes og bemannes av amerikanske tropper, som da befinner seg i det gjeldende medlemslandet. Putin hevder av at gjennom bruken av disse basene, har USA plassert

²⁶ Rice, C. 2011. s. 167.

²⁷ Ibid. s. 168.

²⁸ Bush, G., W. 2010. s. 183.

²⁹ Ibid. s. 184.

³⁰ Ibid. s. 244.

bevæpnede styrker direkte på Russlands grense, noe han er nødt til å behandle som en potensiell trussel. Putin holder ved den originale oppfatningen av NATO som en forsvarsallianse, og ikke mer. Når en tar hensyn at Sovjetunionen er oppløst, er det ikke urimelig for Putin å heve spørsmål om hvem denne alliansen, og utvidelsen er rettet mot.³¹ For å få et innblikk i Bush-administrasjonen syn på NATO og NATO-utvidelse, skal vi se hva tidligere forsvarsminister Donald Rumsfeld, tidligere visepresident Dick Cheney og George W. Bush selv skriver om dette i sine memoarer.

Dick Cheneys memoar, *In My Time: A Personal and Political Memoir*, er en veldig personlig fremstilling av hendelser slik han opplevde dem. Han uttaler seg ikke mye om utvidelsen av NATO, men hans beskrivelse av 60 års minnesmarkeringen av frigjøring av Auschwitz-Birkenau i Krakow gir oss et lite innblikk i hans personlige syn på det hele. En rekke verdensledende statsmenn var invitert til denne markeringen, inkludert russiske president Vladimir Putin.³² Det ble først antatt av Putin ikke ville møte opp, siden polske president Aleksander Kwasniewski ble informert om at Putin ikke hadde forlatt Moskva, selv kun en time før han skulle møte den polske presidenten. Dette ble oppfattet som en intensjonell fornærmelse. Polen hadde i ånd støttet den ukrainske Oransjerevolusjonen, som hadde avsatt en pro-russisk president i Ukraina. Til deltagernes overraskelse, dukket Putin opp rundt 45 minutter inn i selve markeringen. Med sine sikkerhetsvakter tok han scenen uten hensyn taleren som allerede sto der eller publikum, og ga sitt innspill. Om hele situasjonen skriver Cheney:

«Watching his behavior that day reminded me why Russia's leaders are still so disliked by their neighbors and why we were right to expand NATO and offer membership to former Soviet client states like Poland and Romania».³³

Denne uttalelsen fra Cheney kommer noe overraskende på. NATO utvidelse har svært lite med denne markeringen og gjøre, sett bort ifra at de befinner seg i Polen, som ble del av NATO i 1999, før Putin hadde kommet til makten. Det virker som Putins manglede respekt for de deltagende, og indirekte dermed selve markeringen, var det som fikk han til å tenke på dette. Å finne glede i NATO-utvidelsen som følge av personlig misnøye med Putin, presenterer det som at Cheney er fullstendig klar over hvorfor Putin misliker det.

Tidligere forsvarsminister Donald Rumsfeld uttaler seg også indirekte om NATO-utvidelse i sin memoar *Known and Unknown: A Memoir*. Rumsfeld deltok i NATO toppmøte i Istanbul i 2004. Dette var hvor syv tidligere Warszawa-pakt medlemmer skulle få sitt NATO-

³¹ Putin V. V. 2007.

³² Cheney, D. & Cheney, L. 2011. *In My Time: A Personal and Political Memoir*. Threshold Editions. s. 427.

³³ Ibid. s. 428.

medlemskap. Rumsfeld tar ett mer humanitært ståsted når han skriver: «I felt a great sense of satisfaction seeing the leaders of those once communist nations free to chart their own courses and voluntarily, indeed eagerly, join the NATO alliance».³⁴ Frihet til å velge, og frihet til selvbestemmelse vektlegges tydelig her. Vi ser også her en noe annerledes fremstilling av selve inkluderingen av disse statene enn hvordan Cheney uttaler seg. Cheney legger vekt på hvordan han anså det som riktig å utvide NATO, og tilby medlemskap til de østeuropeiske landene. Dette fremstiller NATO som den aktive, handlende aktøren. Det var NATO som utvidet seg, og tilbød disse statene medlemskap. Rumsfeld derimot legger vekt på de individuelle statene. Det var deres valg å bli med i NATO, og han unner dem friheten til å velge, etter å ha vært del av 'østblokken' i lang tid.

Det siste vi skal se på for å skaffe en forståelse av hvordan Bush-administrasjonens holdning til NATO og NATO-utvidelse skiller seg fra Putins fremstilling, er hvordan Bush selv beskriver det i sin memoar *Decision Points*. Før å sette den kommende uttalelsen i kontekst, er det nyttig å beskrive hva Bush omtaler som 'the freedom agenda'. 'The freedom agenda' er hva Bush kalte den fjerde av sine fire deler som utgjør Bush-doktrinen. «Advance liberty and hope as an alternative to the enemy's ideology of repression and fear».³⁵ Det er noe forvirrende til tider, men Bush omtaler frihet og demokrati om i hverandre i sin memoar. Det virker som det han ønsker å oppnå med 'the freedom agenda' er utbredelsen av demokratisk styresett omkring i verden. Dette sitatet illustrerer dette: «... when people are given a choice, they chose freedom. At the end of World War II, there were about two dozen democracies in the world. When I took office in January 2001, there were 120».³⁶ Dette er relevant for Bush sine uttalelser om NATO-utvidelse. Bush brukte nemlig NATO som et insentiv for å fremme nettopp denne agendaen. For å bli medlem av NATO er det en rekke høye krav til politisk og økonomisk åpenhet. Ved å åpne for muligheten om å bli et NATO-medlem, vil land som føler seg truet fra andre stater ha muligheten til å bli et medlem, dersom de legger om styresettet sitt, reduserer korrupsjon, og sørger for en åpen økonomi. Dette vil dermed bidra direkte til å fremme Bush sin agenda om å promotere demokratisk styresett omkring i verden.³⁷

Vi har her sett er rimelig vidt spenn i holdninger til NATO og NATO-utvidelse av ulike medlemmer av den tidligere Bush-administrasjonen. Cheney beskriver til en viss grad sitt personlige misnøye med Putins karakter, og fremstiller NATO som den aktive, handlende

³⁴ Rumsfeld, D., H. (2011). *Known and Unknown: A Memoir*. Penguin Group. s. 539.

³⁵ Bush, G., W. 2010. s. 397.

³⁶ *Ibid.* s. 397.

³⁷ *Ibid.* s. 430.

aktøren når det kom til innlemmelsen av nye stater inn i NATO. Rumsfeld presenterer en annen holdning, hvor han unner de individuelle statene sin nyvunne selvbestemmelse, og vektlegger statene som de aktive handlende aktørene. Bush presentere NATO som et indirekte middel for å nå et gitt mål. Bush ønsket å fremme *'frihet'*, demokratisk styresett til stater verden over. Å åpne for medlemskap, gitt visse kriterier møtes, hevder han bidro til dette. Putin fremstilte utvidelsen av NATO som en geopolitisk strategisk avgjørelse, for å sperre Russland inne. Det er derfor interessant at det nærmeste vi kommer noe slikt, er Cheneys personlige misnøye med Putin. Sett bort ifra dette, uttaler ikke de ikke seg om noen strategisk interesse for utvidelsen av NATO.

Ingen reaksjon er en reaksjon

Det er her gjort tydelig hvor vidt spenn det var mellom Vladimir Putins og Bush-administrasjonens oppfattelse av en rekke utenrikspolitiske avgjørelser, og verdensbilde slik det så ut ledende opp mot 2007. De tre kategoriene av kritikk vi har gått gjennom var amerikansk unipolaritet, illegitim bruk av voldsmakt, og NATO-utvidelse. Om unipolaritet så beskrev Putin det som udemokratisk, umoralsk, uakseptabelt og umulig. Vi så at holdningen var helt annerledes i den amerikanske ledelsen. William Burns fremstiller det som at det egentlig ikke var noen debatt engang om det var riktig for USA å ta en ledende rolle i den nye verdensorden etter Sovjetunionens fall. Debatten besto i hvordan denne ledelsen skulle se ut, som vi fikk se gjennom George W. Bush sin Bush-doktrine.

Videre uttrykker Vladimir Putin sterkt misnøye med amerikansk bruk av voldsmakt. Her går vi ut ifra at det er invasjonene av Afghanistan og Irak som omtales. Når det kommer til invasjonen av Afghanistan, ser vi gjennom uttalelsen til Condoleezza Rice, at dette skulle være en krig mot terrorisme i en vid forstand. En krig mot hva so ble ansett som en trussel mot amerikansk levesett. Gjennom Bush-doktrinens første punkt: «Make no distinction between the terrorists and the nations that harbor them – and hold both to account.», ble den logiske avgjørelsen å invadere Afghanistan, hvor det var antatt at terroristene befant seg. Irak-krigen ble iverksatt som konsekvens av annen problematikk. Det var grunn til å tro at Saddam Hussein var i besetning av masseødeleggelsesvåpen, eller i ferd med å produsere dette. Når Saddam Hussein nektet å høre på FN resolusjoner angående import av nødvendige varer for slik produksjon, tok Bush-regjeringen en vanskelig avgjørelse om å invadere Irak. Putin kritiserer disse handlingene ved å hevde at dødsfall som følge av krigene var betydelig høyere enn situasjonen kalte for, og ved å kalle krigene for illegitime. Illegimitet her referer trolig til

tanken om at angrepskriger skal kun gjennomføres ved enstemmig vedtak i FN. Dette fant ikke sted ved invasjonen av Irak, og ved invasjonen av Afghanistan benyttet Bush-administrasjonen seg av et noe svakt selvforsvarsargument.

Til slutt gikk vi gjennom NATO-utvidelse. Vladimir Putin sin holdning til NATO utvidelse gjøres tydelig. Gjennom retoriske spørsmål om hvem denne aggresjonen er rettet mot, er det tydelig at Vladimir Putins anser utvidelsen av NATO til en direkte trussel til Russland. Han hevder at utvidelsen av NATO ikke har noe med moderniseringen av alliansen å gjøre, og at ved å sette Russland i dette posisjonen, svekkes den totale internasjonale sikkerheten. Bush-administrasjonen stiller seg også imot dette, til tross for at det ikke er en enkel samlet holdning til utvidelsen blant medlemmene av administrasjonen. Vi har sett hvordan Dick Cheney har et noe personlig forakt mot Vladimir Putin, hvordan Donald Rumsfeld unnet de østeuropeiske statene sin nyvunne selvråderett, og hvordan Bush anså NATO som et middel for å nå sitt mål. Spredningen av åpent demokratisk styresett, *'the freedom agenda'*.

Bush-administrasjonen stiller seg altså imot alt frembrakt av Putin i hans tale. Putin er veldig anklagende i sin tale. Han anklager USA for å overskride sine grenser internasjonalt, for å føre illegitime kriger, for å true den internasjonale sikkerheten gjennom utvidelse av NATO og for å opprettholde en umoralsk unipolar orden, som sprer frykt. Dette er alvorlige anklagelser, det vil føles naturlig å forsvare seg imot. Så hva var Bush-administrasjonens respons til denne talen? Overraskende lite. Det var ingen offisiell respons fra Bush angående anklagelsene, og i memoarene benyttet i denne teksten omtales omtrent ikke Den Internasjonale Sikkerhetskonferansen i München engang. Hvor talen beskrives, er forfatterne bortvisende angående kritikken, og umiddelbart dømmende imot Putin. Tidligere ambassadør til Russland Michael McFaul beskriver talen i sin memoar *From Cold War to Hot Peace: An American Ambassador in Putin's Russia*, og konkluderer med det følgende:

«For me, Putin's Munich speech presented a moment of clarity about the Russian president's worldview: the United States was Russia's rival and his enemy, and what was good for America was bad for Russia».³⁸

Han konkluderer med dette, men legger ikke frem hvorfor han kom fram til denne konklusjonen, som gjør det noe vanskelig å sette seg i hans situasjon. Ja Putin kom med sterk kritikk mot USA, og dømmende anklager. Betyr dette at Putin mener hva McFaul her beskriver? Dersom det gjør det, burde en i alle fall argumentere for det på noe vis. Spesielt med hensyn til

³⁸ McFaul, M. 2019. *From Cold War to Hot Peace: An American Ambassador in Putin's Russia*. Mariner Books. s. 72.

at noe av kritikken er direkte negativt for Russland. For eksempel, om det var USA, Tyskland, eller Kina for den sakens skyld, som plasserte militære fasiliteter i et land som direkte grenser til Russland, er det rimelig å anta at Russland vil mislike dette. Det er en legitim kritikk, som ikke kun er resultatet av å motstille seg amerikanske interesser. Tidligere ambassadør til Russland William Burns, uttrykte noe mer sympati i samtiden. I en e-post til Condoleezza Rice skal han ha forsøkt å forklare motivasjonene til Putin slik han så de:

«The Munich Speech was the self-absorbed product of fifteen years of accumulated Russian frustrations and grievances, amplified by Putin's own sense that Russia's concerns are still often taken for granted or ignored. It's immensely satisfying psychologically, to be able to take a whack at people after so many years of being down on their luck, and for Russians nothing is more satisfying than poking the Americans, with whom they have tried to compare themselves for so long».³⁹

Det var ingen offisiell respons på Putins tale i München, men fravær av en respons er i seg selv en respons. For å beskrive det noe dramatisk, blottla Putin sin sjel i denne talen. Det virker som Burns hadde rett i sin beskrivelse. Etter mange år med samarbeid med Bush, la han frem all sin misnøye rundt hvordan han oppfatter Russland blir behandlet på den internasjonale arenaen. Kort oppsummert, virker det som Putin mente at russiske interesser ble ignorert. Russland, som alle land, har interesser, politiske, økonomiske, og geopolitiske for å nevne noen. Russland har historisk sett vært en av verdens stormakter, og når de tok form som Sovjetunionen sto de som en av de to supermaktene. Å underlegge seg en unipolar orden strider imot russisk politiske interesser om sin storhet, og rolle i internasjonal politikk. Utvidelsen av NATO gikk imot russiske geopolitiske interesser. Den store europeiske sletten har historisk sett vært invasjonsruten inn i Russland. Når østeuropeiske land innlemmes i NATO kan dette oppfattes som en trussel mot russisk geopolitisk sikkerhet. Videre stridde invasjonen av Irak imot russiske økonomiske interesser. Russland var ifølge Bush i besetning av lukrative olje-kontrakter med Irak, noe han mente var årsaken til at Putin stilte seg sammen med franske president Jacques Chirac, og tyske kanseller Gerhard Schoeder imot invasjon av Irak.⁴⁰

Etter å ha uttrykt sine frustrasjoner fremfor det fremste forumet for diskurs av internasjonal sikkerhetspolitikk i verden, ble Putin umiddelbart møtt med anklagende spørsmål av andre deltagere, og med stillhet fra Bush-administrasjonen.⁴¹ Det vil være vanskelig å spekulere rundt intensjonene bak stillheten, men det er rimelig å anta at det var en aktiv beslutning som ble tatt. Det er mulig at Bush-administrasjonen var så selvsikker på sin estimering i andres øyne, og dermed at de ikke følte noe behov for å forsvare seg selv. I dette

³⁹ Burns W. J. 2019. s. 224.

⁴⁰ Bush, G., W. 2010. s. 233.

⁴¹ Putin V. V. 2007.

vil det da ligge at det internasjonale samfunnet enten stolte så mye på USA, eller så lite på Russland, at de ville bortvise russiske anklagelser uten betraktning. En annen mulig årsak til stillheten, er et ønske om videre samarbeid med Russland i fremtiden. Det var potensiale for en umiddelbar reaksjon etter denne talen som ville kunne ført til et brudd i russisk-amerikanske relasjoner. Det kan argumenteres for at dette bruddet kom i 2008, men det kan ha vært et håp i Bush-administrasjonen om at Putin ville sette seg stille ned, og fortsette å gi etter for amerikanske interesser.

Putin før 2007

I sin bok *Decision Points*, fremstiller Bush det som at Putin og han hadde et hovedsakelig vennskapelig personlig forhold frem til 2007. Det er relevant å nevne at dette er før det ble tydelig at Putin hadde ingen intensjon om å tre av som russisk president. Det var lenge mistanker, men de var ikke enda bekreftet. Det kan argumenteres for at russisk-amerikanske relasjoner i dag, er på det verste det har vært siden den kalde krigen. Allerede i 2008, med invasjonen av Georgia, men spesielt etter russisk involvering i Ukraina i 2014, med annekteringen av krimhalvøya, har russisk-amerikanske relasjoner forvitret fullstendig. Vi ønsker her å undersøke hvordan det gikk galt. Hadde Dick Cheney rett i sin mistanke, når han i *In My Time: A Personal and Political Memoir* beskrev Putin som følgende: «When I looked into his eyes, I saw an old KGB hand. I didn't trust him and still don't»?⁴² Eller, hadde Putin gode intensjoner, som ble desillusjonert gjennom sitt samarbeid med Bush. Noe som kan peke til det sistnevnte, er hvordan mye av kritikken Putin presenterer i sin tale, er saker Putin godtok, eller aktivt støttet før 2007.

Fra første stund fant Bush og Putin en viss tone. De møttes for første gang i Ljubljana, Slovenia, i 2001. Bush var på forhånd blitt rådet at det ville være i amerikanske interesser å holde Russland «i sitt telt», noe Bush skal ha sagt seg enig i, og kommentert: «because some day we're all going to be dealing with the Chinese»⁴³. Putin begynte møte med en noe formell presentasjon, noe som var vanlig for sovjetiske tider. Bush avbrøt han derimot og samtalen ble noe mer personlig. En troende mann, Bush spurte Putin om sitt kors, som skulle ha blitt velsignet i Jerusalem. Etter en lengre, mindre formell samtale mellom dem, ble Bush spurt om hans inntrykk av Putin etter møte. Det er her det noe kontroversielle sitatet: «I was able to get

⁴² Cheney, D. & Cheney, L. 2011. s. 326.

⁴³ Baker, P. 2014. *Days of Fire: Bush and Cheney in the White House*. Anchor Books. s. 106.

a sense of his soul»⁴⁴ kommer fra. Bush skal også ha beskrevet Putin som en direkte og ærlig mann.

Nå kommer det noe merkverdige. Kun tre måneder etter deres møte i Ljubljana, befant terrorangrepet 11. september USA. Putin var den første statsoverhode som ringte Bush for å uttrykke sin støtte. Bush var ikke tilgjengelig til å ta telefonen personlig, men Putin snakket med daværende Nasjonal Sikkerhetsrådgiver Condoleezza Rice. Bush beskriver samtalen mellom dem som følgende: «He assured her that Russia would not increase its military readiness in response to our move to DefCon Three, as the Soviet Union would have done automatically during the Cold war.»⁴⁵ Som poengtert av Bush, er dette en merkbar forskjell fra hvordan Sovjetunionen ville ha reagert. Det tyder på at Putin ønsker å forsikre Bush-administrasjonen om at de ikke kommer til å oppfatte dette som en trussel. Dette viser en indirekte tillitt til administrasjonens gode intensjoner. Det stopper heller ikke her, Putin gikk enda lenger for å tilrettelegge positive relasjoner mellom USA og Russland under reaksjonen til denne tragedien. Dagen etter skal Putin ha snakket med Bush på telefonen, uttrykt sin støtte, og meddelt at han hadde erklært ett minutt stillhet for de amerikanske livene som gikk tapt. Videre, halvannen uke etter tragedien, på 22. september, skal de ha snakket igjen. Her sa Putin seg villig til å gi amerikanske militære fly tilgang til russisk luftrom. Han sa seg villig til å bruke sin innflytelse til å overtale de tidligere sovjetrepublikkene i Sentral-Asia til å hjelpe amerikanske tropper inn i Afghanistan. Han skal til og med ha beordret russiske generaler om å dele sin erfaring fra Afghanistan med sine amerikanske motparter.⁴⁶

Nok et punkt Bush og Putin kom til enighet om, var Bush sitt ønske om et anti-missil forsvarsskjold i Europa, for å beskytte Europa for hva som betegnes som ‘*rogue nations*’. En ‘*rogue nation*’ er en stats som truer verdensfreden. Helt konkret presenterte Bush det som at dette var et forsvarsskjold rettet mot stater som Iran og Irak, som jobbet mot langdistanse missiler. Mellom Russland og USA var det i effekt en avtale som hadde vart siden sovjetiske tider. ‘*Anti-Ballistic Missile Treaty*’ ble tredd i kraft i 1972, og begrenset begge parters tillatelse til å forsvare seg mot ballistiske missil-leverte stridshoder. Selv om dette kan høres noe motsigende ut, ble det oppfattet som en våpenkontrollsavtale med utgangspunkt i ideen om ‘*Mutual Assured Destruction*’ (MAD) hvorav et manglende forsvar mot slike missiler ville medføre at ingen av partene turte å benytte seg av dem, i frykt for retaliasjon. Denne avtalen

⁴⁴ Baker, P. 2014. s. 107.

⁴⁵ Bush, G., W. 2010. s. 196.

⁴⁶ Ibid. s. 196.

sto altså i veien for Bush sitt ønske om et forsvarsskjold i Europa. Russland på dette punktet var ikke i stand til å holde følge med amerikansk våpenutvikling, så å gi opp ABM-avtalen ville potensielt være destabiliserende.⁴⁷ Til tross for dette, sa Putin seg enig i Bush sitt forslag, avtalen ble gitt opp i 2002, etterfulgt av ett annet løfte om begge partenes reduksjon av aktive stridshoder.⁴⁸

11. september, invasjonen av Afghanistan, og avslutning av ABM-avtalen, alle momenter hvor Putin ga uttrykk for forståelse av amerikanske interesser, og en villighet til å samarbeide om viktige situasjoner. Ytterligere skal Putin ha uttrykt ønsker om ett tettere sikkerhetssamarbeid mellom USA/Europa og Russland. I 2001 delte Putin sitt syn om NATO. Han mente at Russland burde få bli med i NATO. Hvis dette ikke lot seg gjøre, burde NATO avskaffes, og erstattes med en organisasjon som kan inkludere hele Europa. Det fantes tross alt hverken en Sovjetunion, eller en Warszawa-pakt lenger var argumentasjonen hans. Han skal igjen ha brakt opp problematikken om europeisk sikkerhetssamarbeid med tidligere forsvarsminister Donald Rumsfeld. Rumsfeld møtte Putin, primært for å diskutere ABM-avtalen nevnt tidligere. I sin memoar *Known and Unknown: A Memoir*, beskriver Rumsfeld møte som følgende:

«Putin left me with the impression that he was interested in the option of closer ties with NATO and the West. “Russia is being pushed out of the system of civilized Western defense,” he observed. He charged that NATO had not been sufficiently receptive to including Russia in its collective defense strategy».⁴⁹

Som demonstrert her, er det altså en rekke ting Putin har gjort og sagt før 2007, som indikerer ett oppriktig ønske om samarbeid og integrasjon med Vesten. Det vil derimot være misvisende å påstå at det ikke var misnøyer uttrykt, og uenigheter som oppstå.

En av de tidligste uenighetene som oppsto mellom de to partene var angående krigen i Irak. Det var tidligere statsminister av Storbritannia, Tony Blair, som overbeviste Bush og om å prøve å få en resolusjon gjennom FNs sikkerhetsråd. Resolusjonen skulle presentere Saddam Hussein med et klart ultimatum, om å tillate internasjonal våpeninspeksjon i landet, hvorav konsekvensene mot å nekte ville være seriøse. Ifølge Bush selv hadde han ikke noe særlig tro på FN resolusjoner. Hele 16 resolusjoner var allerede kommet til angående Husseins Irak, og de hadde ikke resultert i noe.⁵⁰ Bush tilbrakte mye av året 2002 på å kontakte og overbevise medlemmene av sikkerhetsrådet til å stemme med han. Tre medlemmer som ville

⁴⁷ Baker, P. 2014. s. 176.

⁴⁸ Ibid. s. 177.

⁴⁹ Rumsfeld, D., H. 2011. s. 309.

⁵⁰ Bush, G., W. 2010. s. 232.

bli vanskelige å overtale var franske president Jacques Chirac, tyske kanseller Gerhard Schroeder og russiske president Vladimir Putin. Putin kom noe overaskende for Bush. Bush hadde hatt ett positivt første møte med Putin. Han hadde satt pris på villigheten til samarbeid rundt Afghanistan, og han anså Putin som en personlig venn, til tross for uenigheter. Bush hadde regnet med Putin sin støtte angående Irak.⁵¹ Putin uttrykte at han ikke anså Saddam som en reell trussel, mens Bush i ettertid mistenkte som nevnt tidligere at det hele hadde mer med russiske olje-kontrakter å gjøre.⁵² Denne oppfatningen kommer trolig fra hans utenriksminister Condoleezza Rice. Etter invasjonen av Irak, sendte Bush Condoleezza Rice til Moskva i april 2003, for å gjennomrette dialog etter tonen surnet som resultat av krigen. I *No Higher Honor* beskriver Rice hvordan hun uttrykte Bush sitt ønske om å normalisere dialogen på ny, og hvordan Putin responderte:

«He said that he wanted to do the same and then made clear that President Bush needed to be aware of Russian economic interests in the rebuilding of Iraq. Those included both the large debt that Saddam Hussein owed to Moscow and pending oil contracts».⁵³

Dette ønsket om kompensasjon ville ikke bli møtt, og kan anses som begynnelsen på en degenerasjon av russisk-amerikanske forhold.

Noe som bidro til denne degenerasjonen, var Bush-administrasjonens kritikk av hvordan Putin styrte Russland. Russland på dette tidspunktet et særdeles ungt «*demokrati*». Boris Jeltsin hadde sittet som russisk president fra Sovjetunionens oppløsning i 1991, til slutten av 1999. Han har i ettertid blitt ansett som uhyrlig upopulær, og en mann som solgte unna russiske økonomiske interesser til oligarker, gjennom hva som har blitt omtalt som «kapitalistisk sjokkterapi». Putin var hans etterfølger, og satte i gang en sentraliseringsprosess som kom på bekostning av private interesser, og konsentrerte politisk og økonomisk i staten og i stor grad seg selv. Mellom Bush og Putin sitt første møte i 2001, og 2005, hadde Putin tatt over nyhetskrinkasting, drevet businessoligarker som ikke støttet han ut av landet, sperret uenige partier ute av Dumaen, og avskaffet valget av lokale guvernører. Disse guvernørene skulle heller utpekes av Putin selv. Noe Bush var spesielt stolt og opptatt av, var ‘*the freedom agenda*’ beskrevet tidligere i denne teksten. Derfor anså han det som nødvendig å kommentere på, og kritisere Putin for handlingene sine på hjemmefronten. Dette mottok Putin særdeles dårlig ved en rekke anledninger. De møttes i Bratislava, Slovakia 24. februar 2005. Her brakte Bush opp sin misnøye med Putins håndtering av guvernører, og kontroll over media. Putin skal ha reagert

⁵¹ Baker, P. 2014. s. 246.

⁵² Bush, G., W. 2010. s. 233.

⁵³ Rice, C. 2011. s. 214.

bortvisende, og forsøkt å trekke falske ekvivalenser til Bush og USA. Han hevdet at Bush også sparket journalister, og at å utnevne guvernører var på linje med å utnevne valgmenn til Valgmannskollegiet i USA.⁵⁴

En kan argumentere for at det skjedde et varig vendepunkt i russisk-amerikanske relasjoner i 2008. Dette var Krigen i Sør-Ossetia. I 2004 forekom Roserevolusjonen i Georgia. Georgia hadde etter Sovjetunionens fall hatt opplevd en fortsettelse av den gamle georgiske sovjetledelse. Dette tok slutt i en blodløs revolusjon ledet av Mikheil Saakashvili. Saakashvili ville etter dette bli valgt til president av Georgia, og strakte ut en metaforisk hånd til Vesten, USA og NATO. Det var først i 2008 den offentlige applikasjonen til medlemskap ble sendt, og Putin uttrykte sterk motstand til dette.⁵⁵ Sør-Ossetia og Abkhasia er to områder mellom Georgia og Russland. Disse områdene erklærte selvstendighet noen år etter Sovjetunionens fall. Russland anerkjente offisielt deres selvstendighet, mens Georgia anså territoriene som rettmessig georgiske, okkupert av Russland. I sammenheng NATO applikasjonen ble retorikken angående områdene mellom Putin og Saakashvili opptent. Condoleezza Rice ble sendt til Russland for å uttrykke amerikansk støtte til Saakashvili. Putin skal ha svart aggressivt med «If Saakashvili wants war, he'll get it».⁵⁶ Putins ståsted var altså tydelig.

I begynnelsen av august brøt det ut noe vold i området Sør-Ossetia. Til å begynne med virket det som det ville roe seg ned. Etter noen dager ble det rapportert at Russland hadde evakuert over 800 personer fra det gjeldende området. Det er uenighet om hvilken part som startet volden, men som respons til volden skal militæret i Sør-Ossetia ha begynt å bombardere etnisk georgiske landsbyer innenfor sitt eget territorium. Dette var ikke Saakashvili villig til å være vitne til, så det georgiske militæret begynte å innta Sør-Ossetia.⁵⁷ Uforventet kort tid etter det georgiske militæret var i bevegelse, kom russiske styrker til Sør-Ossetias støtte. Rice fikk tidlig kontakt med Sergei Lavrov, daværende utenriksminister for Putin. Rice var godt kjent med Lavrov fra før.⁵⁸ Lavrov stilte tre krav: «The first two are that the Georgians sign the no-use-of-force pledge and that their troops return to barracks»⁵⁹. Dette oppfulgte han med «The other demand is just between us. Misha Saakashvili has to go»⁶⁰. De to første kravene var Rice villig til å gi etter foruten noe spørsmål. Den tredje lot seg ikke gjøre. Ikke bare var ikke Rice

⁵⁴ Bush, G., W. 2010. s. 383

⁵⁵ Ibid. s. 430

⁵⁶ Rice, C. 2011. s. 532

⁵⁷ Ibid. s. 686

⁵⁸ Ibid. s. 687

⁵⁹ Ibid. s. 688

⁶⁰ Ibid. s. 688

villig til å forplikte USA til å støtte avsettelsen av en demokratisk valgt president, men hun var heller ikke villig til å holde det mellom dem. Etter samtalen tok hun kontakt med britene, franskmennene og en rekke andre, og gjorde det tydelig hva Russland hadde bedt om.⁶¹ Dette medførte til en permanent syrning av russisk-amerikanske relasjoner. Rice konkluderer med at den avgjørende faktoren for dette var: «The problem had to do with the Russian periphery and former sphere of influence. Moscow believed that it still had special privileges on the territory of the former Soviet Union and the Warsaw Pact».⁶²

En konstant eller et skille?

Vi har her sett hvordan Putin både har uttalt seg, og handlet når det kom til samarbeide og uenighet med Vesten i perioden 2000-2007. En ide om hvem Putin var i denne perioden har begynt å forme seg, og den er full av tilsynelatende motsigelser. Han var en av de to delene som utgjøre Bush og Putins sitt vennskapelige forhold de første årene. Ett vennskap består av to villige deltagere, og Putin var villig selv om intensjonene er noe uklare. Putin var det første statsoverhode som kontaktet Bush-administrasjonen etter 11. september terroren, og uttrykte personlig sorg og støtte til USA. Men støtten var ikke bare symbolsk, for som gjennomgått var Putin villig til å gå langt for å redusere amerikanske bekymringer, og tilrettelegge for en amerikansk invasjon av Afghanistan. En pågående russisk militærøvelse ble stanset og russiske generaler som hadde sett tjeneste i Den afghansk-sovjetiske krigen ble bedt om å dele sin kunnskap med sine amerikanske motparter. Putin la også til rette for amerikansk tilstedeværelse i de tidligere sovjetiske sentral-asiatiske republikkene, ved å bruke sin innflytelse i området. Videre lot Putin Bush trekke seg ut av ABM-avtalen uten noen spesielt sterke uttalelser for å fordømme handlingen. Putin hadde uttrykt forståelse for ønsket om å forsvare Europa, og uttrykket kun symbolsk motstand for å ivareta støtte hjemme i Russland. Ytterligere skal han ha kontinuerlig fra sin maktovertagelse uttrykt ønsker om tettere integrasjon mellom russiske og europeiske sikkerhetsinteresser.

Det er også tydelig at uenighetene begynte allerede før 2007. I 2003 overrasket Putin Bush, som hadde regnet med hans støtte for invasjonen av Irak. Putin stilte seg imot, sammen med franske president Jacques Chirac og tyske kanseller Gerhard Schoeder. Ifølge kildene benyttet i denne teksten virker det som Putin holdt en forventning til økonomisk kompensasjon som ikke ble vist hensyn til. Videre har vi den Putin problematiske maktutøvelse på

⁶¹ Rice, C. 2011. s. 688

⁶² Ibid. s. 693

hjemmefronten i Russland. Han avskaffet lokale guvernørvalg, sparket problematiske journalister, sperret opposisjonelle partier ute av Dumaen, og konfiskerte private markedsaktørers eie. Vi ønsker her å forsøke å besvare hvorvidt det skjedde et betydelig skille i Putins holdning til USA før 2007, som konkluderte i hva mange russere anser som Putins ikoniske tale på den internasjonale sikkerhetskonferansen i München. Etter gjennomgangen av russisk-amerikanske relasjoner fra 2000 til 2007, ser det ut til at det ikke er noe definitivt svar på dette.

La oss først ta utgangspunkt i at det ikke skjedde noe betydelig skille i 2007. Dersom det ikke skjedde noe betydelig skille i 2007, kan vi trekke noen rimelige slutninger til noe av Putins oppførsel i perioden. Putin sin motstand mot Irak blir umiddelbart mer forståelig. Dersom Putin alltid hadde en fiendtlig holdning til Bush-administrasjonen og USA i bakhodet, er det ikke urimelig av han å heller forsvare sine økonomiske interesser i et nærliggende land, fremfor å støtte militæroperasjonen til en konkurrent som befinner seg på andre siden av kloden. Nok et ting som blir forklart er hans motstand mot Bush sine råd. Bush ser ut til å ha ansett Putin som sin venn, og gjennom sin tro på *'the freedom agenda'*, forsøkte Bush ved flere anledninger å overtale Putin til å komme over til hva Bush anså som sunn fornuft. Dersom det ikke skjedde noen endring i holdning, og Putin var mistenksom til USA fra begynnelsen, er det også forståelig å ikke ville ta råd fra en fiende som like gjerne kan forsøke å undergrave din autoritet og makt. Dette setter også Russlands forhold til Georgia i perspektiv. Demokrati kom til Georgia gjennom revolusjon i 2004. Det var en fredelig revolusjon, men en revolusjon likevel. Den georgiske ønsket om å bli en del av NATO, ville oppfattes av Russland som en direkte trussel på sin sydlige grense. Det ville også tjene som et eksempel for andre, om at revolusjon i de tidligere sovjetiske republikkene var en mulighet, noe Putin ikke ville likt.

Så det er en rekke potensielle forklaringer på Russland og Putins oppførselen dersom vi tar utgangspunkt i at Putins oppfatning av USA som en trussel var en konstant fra hans maktovertagelse i 2000. Men dette perspektivet presenterer også noen mangler. For hvordan skal vi da forklare den positive erfaringen til Bush frem til uenigheten i 2003? Hvordan kunne Bush oppriktig anse Putin som sin venn? En mulighet kan være at Bush ikke var den menneskekjenneren han trodde, og at Putins erfaring fra den sovjetiske etterretningstjenesten KGB tjente han godt. Men hvorfor ringte Putin etter 11. september for å utrykke sin støtte? Det kan ha vært et kynisk forsøk på å holde sine venner nærmere, men sine fiender nærmere. Men å gå så langt som å dele militær erfaring fra Afghanistan, og å sikre amerikanske tropper tilgangen til de sentralasiatiske republikkene? Å hjelpe noen en anser som en fiende til å sette styrker

direkte sør for ens egen stat, er ganske langt å gå for å opprettholde en fasade. Hvordan skal vi og forklare ABM-avtalen? ABM-avtalen som tidligere forklart, kunne anses som enormt viktig for russisk nasjonal sikkerhet. Etter Sovjetunionens fall var ikke Russland lenger i stand til å holde følge med USA i noe våpenkappløp, og ABM-avtalen gjorde det mulig for Russland å ivareta en *'Mutually Assured Destruction'* posisjon med USA til tross for forskjellen i teknologi. Blant annet Frankrike og Tyskland uttrykket misnøye til den amerikanske uttrekningen av avtalen, så Putin kunne ha godt hardere ut mot Bush og forsøk å skaffe internasjonal oppslutning rundt fortsettelsen av avtalen.

Dersom vi tar utgangspunkt i at det ikke forekom noe betydelig skille i Putins holdning til USA og Vesten, etterlates det altså litt å ettertrakte. Så hva om vi tar utgangspunkt i at det forekom et skille. Dette forklarer bedre hva motparten slet med. Putin sitt vennskap med Bush kan ha grodde som ett oppriktig uttrykk for ønsket om samarbeid og integrasjon. Putins telefonsamtale etter terroren 11. september kan ha vært et oppriktig uttrykk av sin støtte. Gjennom delingen av erfaringer fra Den afghansk-sovjetiske krig, og overtalelsen av de sentral-asiatiske republikkene til å ti tilgang til amerikanske militære styrker kan Putin ha forsøkt å distansere seg fra Sovjetunionens fortid. Det kunne tjene som et uttrykk for ønsket om partnerskap og samarbeid fremfor konkurranse og fiendtlighet. Det å la være å vekke oppmerksomhet til USAs uttrekning av ABM-avtalen kan ha vært en måte å uttrykke tillitt til en tidligere fiende. Type en annerkjennelse av avtalens viktighet, samtidig som at Russland stolte på at USA ikke ville uttrykke muligheten til å uskadeliggjøre det russiske våpenarsenalet med et forsvarsskjold rettet øst.

Hvis det skjedde et skille, hvor Putin endret sin holdning mot USA, vil dette også forklare Irak og Georgia. Ettersom dette ville være resultatet av et slikt skille. Spørsmålet blir heller hvorfor forekom det et skille? Hva var det som gjorde at Putin skiftet fra å være for tillitt, partnerskap og integrering, til å være mistenksom, autoritær og anti-amerikansk? En potensiell forklaring kan ligge i en ideologisk arv fra Sovjetunionen. Under den kalde krigen, når verden var balansert på en knivkant, var Sovjetunionen nødt til å operere på basis av mistenksomhet. Dersom de ønsket å ivareta sitt system, måtte alle amerikanske handlinger tolkes i verste mening, for dersom en lot seg lure ville det kunne bli kostbart. Til tross for denne mistenksomheten hadde Sovjetunionen og USA kommet til enighet tidligere på basis av et «gi og ta»-forhold. Khrusjtsjov trakk missiler ut av Cuba, Kennedy trakk missiler ut av Tyrkia. Berlin-muren ble revet, mot at NATO ikke skulle utvide seg østover. Ledelsen av Russland på tidlig 2000-tallet, og i stor grad fremdeles i dag, består av menn som vokste opp i dette systemet,

under denne verdensordenen. En verdensorden, hvor geopolitikk sto fremst når det kom til nasjonale interesser. USA og Sovjetunionen tok begge del i å spre sine økonomiske og politiske systemer, for å utvide sine interessesfærer.

Mitt forslag derfor, med utgangspunkt i hva i denne teksten har undersøkt, blir som følgende; Putin var trolig aldri en demokrat, og hans autoritære maktsentralisering, samt undertrykkelse av medier og politiske partier, burde ikke unnskyldes. Men det virker som at hans ønske om partnerskap med Vesten/USA, og integrering inn i en større europeiske sikkerhetsfelleskap var oppriktig. Han ga uttrykk for dette gjennom sine samtaler med Bush og europeiske ledere, og gjennom ivrig og frivillig samarbeid med USA. En russisk militærøvelse ble stanset. Russisk generaler delte militærerfaringer med amerikanske generaler. Putin benyttet sin personlige forbindelse med de tidligere sovjetiske sentralasiatiske republikkene til å sikre amerikanske tropper tilgang til Afghanistan nordfra. Han sa seg villig til å la Bush trekke USA ut av ABM-avtalen uten noe oppstyr. Hvis Putin og den russiske ledelsen opererte med det samme utgangspunkt som tidligere sovjetisk ledelse med hensyn til et «gi og ta»-forhold, ville Putin etter dette føle at Bush delvis sto i gjeld til han. Så hva fikk han igjen for sin innsats?

For sine uttalelser om integrering inn i et europeisk sikkerhetsfelleskap, ble han fortalt om å vente, for: «Many NATO countries – particularly those close to the Russian border – were wary of the Russians. After all, some of them had only recently been threatened or intimidated by the “big bear”». ⁶³ For sin innsats med hensyn til Afghanistan og de sentralasiatiske statene fikk han ett et metaforisk takk og klapp på skulderen. Videre fortsatte Bush å kritisere Putin for hvordan han styrte Russland. Innen 2003, og det ble diskutert i FN om det var nødvendig med en invasjon av Irak, hadde Putin trolig allerede begynt å tvile på hva han hadde å tjene på å støtte oppunder USA. Pga. russiske økonomiske interesser uttrykte derfor Putin et ønske om kompensasjon dersom en invasjon skulle gjennomføres. For dette ble han møtt med kritikk. Hva fikk Putin til gjengjeld for sin tillitt til Bush angående ABM-avtalen? NATO utvidet seg ytterligere mot den russiske grensen, til å inkludere Estland, Latvia, Litauen, Slovakia, Romania og Bulgaria i 2004.

For en mann som vokste opp i et system hvor mistenksomhet var av nasjonal sikkerhet, og geopolitikk sentralt for å opprettholde ens internasjonale konkurransedyktighet, vil det ikke være urimelig om Putin konkluderte med at hans velvilje var blitt utnyttet. Han var villig til å gå langt for å møte Bush og USA på halvveien, men når han ankom var det ingen der til å møte

⁶³ Rumsfeld, D., H. 2011. s. 309

han. William Burns hadde trolig delvis rett i sin beskrivelse av Putins tale i München. Her ga Putin uttrykk for mange år med oppsamlede frustrasjoner og skuffelser. Hans beskrivelse av det som selvpoptatt, og at det stammet fra et ønske om å stikke amerikanerne pga. den historiske rivaliseringen virker noe uvitende.

Konklusjoner

Vi har i denne teksten utforsket et noe mindre omtalt perspektiv på russisk-amerikanske relasjoner. Vi ønsket å ta for oss Vladimir Putins tale fra Den Internasjonale Sikkerhetskonferansen i München 2007, og se hvorvidt denne talen kan signalisere et drastisk skille i Putins holdningen til USA og Vesten. Til å begynne med utrustet vi oss med begrepskunnskapen nødvendig for å gjennomgå Putins kritikk mot USA, ved å gjøre rede for forskjellene mellom, multi-, bi- og unipolare verdensordener. Her ble det gjort tydelig at en multipolar verden er en verden som består av 3 eller flere stormakter innen internasjonal politikk. En slik orden er preget av kompliserte alliansenettverk. En bipolar verden er en verden som består av to stormakter, som medfører tilstander som den kalde krigen. En oppstykket verden, hvor to stormakter konkurrerer militært, økonomisk og geopolitisk. En unipolar verden er en verden under lederskapet til en supermakt, som ikke har noen reelle konkurrenter til å true seg igjen. Den sistnevnte var sentral for Putin sin kritikk av USA. Vi kategoriserte Putins kritikk i tre kategorier. Han kritiserte hva han anser som USAs unipolare verdensorden, USAs illegitime bruk av voldsmakt, og utvidelsen av NATO.

Deretter benyttet vi oss av en rekke memoarer, skrevet av medlemmer av den tidligere Bush-administrasjonen. Disse benyttet vi oss av for å se om Putins kritikk var en reaksjon verdig, ved å påpeke kontrastene mellom Putins anklagelser, og Bush-administrasjonens tanker og holdninger til temaene brakt opp i talen. Gjennom dette så vi tydelige forskjeller, som ville tilsi at Bush-administrasjonen trolig var sterkt uenig i anklagelsene. Til tross for dette kom det ingen offisiell respons fra Bush-administrasjonen. Fraværet av en respons er en respons i seg selv, og det kan være en rekke årsaker til dette. To potensielle forklaringer er at USA var såpass selvsikker i estimering i Europas øyne, at de var overbeviste om at ingen ville la seg overtale av Putin selv uten noen motstand. En annen mulig forklaring kan være at Bush-administrasjonen egentlig ønsket å ivareta noen form for samarbeid med Russland til tross for uenigheter.

Videre fortsatte vi med å undersøke hvorvidt Putin sine holdninger til USA har vært en konstant, eller om det i løpet av perioden 2000-2007 skjedde en drastisk endring. Det virket

som at Putins tale uttrykte flere år verdt av frustrasjoner, så denne talen kan signalisere at en slik endring fant sted. Dette undersøktes gjennom å ta for oss en rekke av Putin sine handlinger og uttalelser fra perioden. Spesielt i perioden 2000-2003, gikk Putin langt for å uttrykke velvilje mot Vesten. Etter terroren 11. september var Putin det første statsoverhodet til å ringe Bush og uttrykke sin støtte. En russisk militærøvelse ble avlyst, til tross for at amerikanerne iverksatte DefCon tre, noe som ville vært utenkelig under den kalde krigen. Videre beordret han russiske generaler om å dele sine erfaringer fra Afghanistan med sine amerikanske motparter, og han sikret amerikansk tilgang til de tidligere sovjetiske sentral-asiatiske republikkene gjennom sin gjenværende innflytelse i området. Putin lot også Bush trekke seg ut av ABM-avtalen uten å skape noe internasjonalt oppstyr, til tross for at mange russere ville anse avtalen enormt viktig for sin nasjonale sikkerhet. Men forholdet mellom Putin og USA var ikke smertefritt. Putin drev en autoritær maktsentralisering hjemme i Russland, som Bush var hyppig til å påpeke. Videre stilte Putin seg imot Bush i FN, hvor Bush ønsket å autorisere en invasjon av Irak. Putin ønsket økonomisk kompensasjon, noe Bush-administrasjonen ikke ville love. Det hele brøt til slutt sammen med innblanding i Georgia i 2008, hvor Putin ønsket den demokratisk valgte presidenten Mikheil Saakasjvili avsatt.

Vi forsøkte så å tolke Putins handlinger, for å få en oppfatning av hans intensjoner, og holdninger til USA og Vesten. Vi tok utgangspunkt i to muligheter. Den første, at Putins holdning til USA og Vesten har vært en konstant, hvorav Putin alltid har ansett USA som en konkurrent og trussel. Denne muligheten presenterte en rekke problemer, for det virker som Putin var villig til å gå veldig langt for å uttrykke velvilje mot USA. Så langt som la Bush trekke USA ut av en avtale av betydning for russisk nasjonal sikkerhet, og å hjelpe Bush sette amerikanske tropper i de sentral-asiatiske republikkene, svært nærme den russiske grensen. Ut ifra hva vi har gjennomgått i denne teksten forslår jeg derfor et annet perspektiv. Putin var trolig aldri en demokrat eller reformator, og han skal ikke unnskyldes for sin autoritære maktsentralisering. Men det ser ut til at Putin oppriktig ønsket et partnerskap med USA og Vesten, og å bli en del av et større europeisk sikkerhetssamarbeid. Han brukte de første årene av sitt styre blant annet til å nærme seg Bush og USA. Han fikk derimot ikke noe særlig tilbake for sin innsats. Bush fortsatte å kritisere han for hvordan han styrte Russland. Han fikk ingen kompensasjon for invasjonen av Irak. NATO utvidet seg nærmere den russiske grensen til å inkludere Estland, Latvia, Litauen, Slovakia, Romania og Bulgaria i 2004. Putin vokste opp i Sovjetunionen, en stat hvor mistenksomhet var av nasjonal sikkerhet, og geopolitikk sto sentralt

foren internasjonale konkurransedyktighet. Det er med utgangspunkt i dette ikke urimelig å anta at Putin konkluderte med at hans tillitt og velvilje var blitt utnyttet.

Kildevurdering

Det er viktig ved gjennomførelsen av et prosjekt som dette, å ta hensyn til kildematerialet man har valgt å benytte seg av, og anerkjenne problematiske sider ved det. Denne teksten har utforsket utviklingen av russisk-amerikanske relasjoner i perioden 2000-2007, gjennom et personsentrisk perspektiv. Den store majoriteten av kildematerialet brukt, er personlige gjengivelser av handlinger i form av memoarer eller biografier. Vi har brukt en rekke memoarer fra den tidligere Bush-administrasjonen spesielt mye. Dette har vært veldig positivt, i den forstand at vi får førstehåndsvitners gjengivelser og forklaringer på situasjoner og handlinger. Samtidig så presenterer det noen problemer. Den fremste av disse er at mennesker er feilbarlige. Vi kan huske ting feil, og glemme ting fullstendig. Vi må derfor ta hensyn til at selv førstehåndsvitners beskrivelser gitt i ettertid kan inneholde feil. Nok et problem med benyttelsen av memoarer, er forfatterens interesser.

Enhver forfatter, og spesielt politikere som sitt parti vil bære arven av ens handlinger, har interesse av å presentere seg selv i best mulig lys. Enhver handling som kan fremstilles som den logiske reaksjonen på uforventede omstendigheter vil se bedre ut enn å anerkjenne at mennesker i visse situasjoner oppriktig ikke vet hva som er den beste avgjørelsen å ta. Det å eie sine feil, og innrømme at noe var galt å gjøre blir også problematisk som politiker. For dette vil partiet en representerer måtte bære som ett kors. Nok et problem ved kildematerialet benyttet her, er mangelen på flere russiske perspektiver. Den amerikanske posisjonen på gitte politiske avgjørelser og handlinger forklares av dem selv gjennom memoarene brukt. Den russiske posisjonen blir overlatt til Putin og hans München tale, som kan være intensjonelt provokativ for å vekke en respons fra USA, eller i sin egen stemmebase hjemme i Russland. Vi overlates derfor til å tolke Putins uttalelser med utgangspunkt i historisk og personlig kontekst, noe som gir et mindre solid grunnlag å trekke konklusjoner ut ifra. Derfor håper jeg denne teksten kun er begynnelsen på en ny interesse i moderne russisk-amerikanske relasjoners historie, og at denne teksten kan tjene som et grunnlag for videre utredning fra et bredere russisk perspektiv.

Kilder

Baker, P. (2014). *Days of Fire: Bush and Cheney in the White House*. Anchor Books.

Burns, W., J. (2019). *The Back Channel: American Diplomacy in a Disordered World*.

Hurst & Co. Ltd.

Bush, G., W. (2010). *Decision Points*. Crown Publishers.

Cheney, D. & Cheney, L. (2011). *In My Time: A Personal and Political Memoir*.

Threshold Editions.

Khalilzad, Z. (1992). *Defense Planning: Guidance FY 1994-1999*. The National Archives and

Records

Administration.

<https://www.archives.gov/files/declassification/iscap/pdf/2008-003-docs1-12.pdf>

McFaul, M. (2019). *From Cold War to Hot Peace: An American Ambassador in Putin's*

Russia. Mariner Books.

Münich Security Conference. (08.04.21). *About the Munich Security Conference*. MSC.

<https://securityconference.org/en/about-us/about-the-msc/>

North Atlantic Treaty Organization. (09.08.19). *NATO-Russia relations: the facts*. NATO.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm#cl303

Putin, V. V. (2007). *the Munich Speech*. Kremlin.

<http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/24034>

Rice, C. (2011). *No Higher Honor*. Crown Publishers.

Rumsfeld, D., H. (2011). *Known and Unknown: A Memoir*. Penguin Group.

Russia Today [RT]. 10.02.17. 'Wars not diminishing': Putin's iconic 2007 Munich speech

(FULL VIDEO). Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=U4MAsIh3zMA>

Savranskaya, S. & Blanton, T. (12.12.17). *NATO Expansion: What Gorbachev*

Heard. National Security Archive. <https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/russia-programs/2017-12-12/nato-expansion-what-gorbachev-heard-western-leaders-early>

Wohlforth, W. C. (1999). The Stability of a Unipolar World. *International Security*. 21:1

s. 5-41. <https://doi.org/10.1162/016228899560031>

